

Skirmantė Kubiliūtė

Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva

ŠEIMOS KALBŲ POLITIKOS IR SOCIALINIŲ TINKLŲ ĮTAKA RUSAKALBIO JAUNIMO KALBINĖMS NUOSTATOMS BEI KALBŲ VARTOJIMUI

Santrauka. Individo kalbinėms nuostatomis ir kalbų repertuarui įtakos turi įvairūs aplinkos faktoriai. Lingvistiniai tyrimai visame pasaulyje atskleidė, kad vieni svarbiausių veiksnių, lemiančių kalbų vartojimo įpročius – kalbos politika ir socialiniai tinklai. Šiame straipsnyje analizuota, kaip tam tikros šeimos narių ir valstybės nustatytos kalbų vartojimo taisyklės bei žmonių tarpusavio ryšiai lemia individo lingvistinį elgesį. Šio tyrimo tikslas – ištirti Lietuvos didžiųjų miestų rusų jaunimo kalbines nuostatas ir kalbų vartojimo tendencijas. Trijų didžiųjų Lietuvos miestų rusų tautybės atstovai ir rusakalbiai tapo tyrimo respondентаis, jų amžius svyravo nuo 15 iki 29 metų. Iš viso apklausoje dalyvavo 128 respondentai. Duomenims gauti taikyti kokybiniai ir kiekybiniai metodai: speciali apklausos anketa ir pusiau struktūruoti giluminiai interviu. Tyrimo metu pavyko atskleisti bendrąsias rusų jaunimo kalbų mokėjimo, vartojimo tendencijas, vyraujančias kalbines nuostatas ir ypatybes skirtinguose miestuose. Rezultatai parodė, kad rusų bendruomenės Vilniuje ir Klaipėdoje yra stiprios, tarp grupių narių egzistuoja stipresni ryšiai nei Kauno rusų bendruomenėje. Klaipėdos ir Vilniaus rusų šeimose pagrindinė komunikacinė kalba tebėra rusų. O Kaune lietuvių kalba tapo pagrindine tiek viešajame, tiek privačiame sektoriuje. Didžiajai daliai apklaustųjų pagrindinė šeimoje vartojama kalba, kuri dažniausiai – ir jų gimtoji kalba, buvo artimiausia. Vilniaus ir Klaipėdos rusų atveju dažniausia šeimų bendravimo kalba yra rusų, Kaune – lietuvių. Mokykla, kaip teigė ne vienas apklaustųjų, – vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių, kokią kalbą geriausiai išmoks jaunuolis, koks socialinis ratas susiformuos. Mokymo įstaigoje sukurtas socialinis ratas gali daryti net didesnę įtaką jauno žmogaus kalbinėms nuostatomis nei tėvai ir šeima. Ne vienas tyrimas įrodė, kad individas nori pritapti prie bendraamžių, tad renkasi jų vartojamą kalbą (Vilkienė, 2011; Geben, 2013 ir kiti). Tolesni lingvistiniai tyrimai galėtų nagrinėti didesnes grupes, skirtingas etnines mažumas, stebėti kalbų vartojimo tendencijų kismą. Etninės grupės ir jų kalbinės nuostatos nuolat kinta, taigi būtina periodiškai atnaujinti tyrimus.

Pagrindinės sąvokos: etninė mažuma; kalbinės nuostatos; kalbų politika; socialiniai tinklai.

Įvadas

Kalbinės nuostatos – neatsiejama sociolingvistinių tyrimų dalis. Jos yra vienas svarbiausių faktorių, lemiančių individo ar grupės kalbų repertuarą. Kitaip tariant, kalbinės nuostatos „gali nuspėti socialinės grupės lingvistinį elgesį: kalbos pasirinkimą daugiakalbėje bendruomenėje, lojalumą tam tikrai kalbai, kalbos prestižą“ (Obiols, 2002, p. 1). Kalbinės nuostatos apibrėžia kalbų

prestižą, populiarumą, paplitimą ir vartojimą. Nors lingvistikoje laikomasi nuomonės, kad visos kalbos yra lygiavertės, realybėje jos dažnai skirstomos į daugiau ar mažiau prestižines, gražias ar priimtinas. Individas gyvena konkrečioje socialinėje aplinkoje, tad jo požiūrį į tam tikrą kalbą ar kalbas veikia šalies, kurioje gyvena, kalbų politika, šeimos kalbų politika, ryšiai su savo etnine grupe, taip pat ir su kitomis grupėmis. Taigi kalbinės nuostatos bei kalbų vartojimo įpročiai formuojasi veikiami įvairių išorinių ir vidinių veiksnių.

Konkrečių kalbų prestižą ir kalbų vartojimo įpročius neišvengiamai koreguoja politiniai sprendimai bei įstatymai, susiję su šalies etninių mažumų apsauga, laisve ir lygybe. Itin aktuali yra valstybės kalbų politikos tema. Valstybinė kalbų politika gali būti apibrėžiama kaip valstybės (valdžios institucijų) sprendimai (taisyklės, draudimai, gairės, direktyvos), susiję su kalbos (kalbų) vartojimu, statusu, vartojimo sritimis bei tos kalbos (kalbų) vartotojų teisėmis (Schiffman, 1996). Natūralu, kad valstybinė kalbos politika daro didelę įtaką kalbinėms nuostatoms, kalbų vartosenai, paveikia požiūrį į kalbas arba kalbų reikalingumo vertinimą. Vienos valstybės tiesiogiai ar netiesiogiai siekia etninių mažumų asimiliacijos, daugumos kalbos ir kultūros dominavimo, kitos šalys stengiasi harmoningai suderinti daugumos ir mažumų interesus. Pavyzdžiui, Europos Sąjungos šalys narės įsipareigoja suteikti visapusišką laisvę ir lygybę mažumų kalboms (Moskal, 2003). Nors Lietuvoje lietuvių kalba yra pagrindinė ir vienintelė oficiali kalba viešajame sektoriuje, mažumų atstovai asmeniniame gyvenime gali nevaržomai bendrauti savo gimtąja ar namų kalba. Vis dėlto valstybinės kalbos mokėjimas laikomas būtinu siekiant vidurinio ir aukštojo išsilavinimo bei karjeros. Todėl valstybinė kalba dažnai tampa gimtąja arba antrąja šalies etninių mažumų atstovų kalba. Įvairūs tyrimai (Brazauskienė, 2013; Geben, 2013 ir kiti) nurodo, kad jaunesnieji etninių grupių atstovai geriau moka valstybinę lietuvių kalbą nei jų tėvai ar seneliai. Geben (2013) lenkų tautinės mažumos tyrimas atskleidė vyraujančią lenkų tautinės mažumos nuomonę, jog lietuvių kalba yra reikalingiausia gyvenant Lietuvoje. Tokie rezultatai suponuoja, kad etninių mažumų gyvenime vis svarbesniu kriterijumi tampa mokėti valstybinę kalbą. Lietuvos įstatymai leidžia didžiųjų etninių mažumų atstovams įgyti vidurinį išsilavinimą mažumos kalba, bet pastaraisiais dešimtmečiais pastebima, kad vis daugiau tėvų savo atžaloms renkasi lietuvių, o ne rusų ar lenkų mokyklas –

taip stengdamiesi palengvinti kalbinę integraciją bei užtikrinti lietuvių kalbos mokėjimą (Geben, 2010). Tokios tendencijos puikiai iliustruoja, kaip glaudžiai valstybinė (makrolygio) kalbų politika yra susijusi su vidine šeimos (mikrolygio) kalbų politika.

Ankstyvuojų gyvenimo periodu individo kalbinėms nuostatomis ir kalbų repertuarui didžiausią įtaką turi artimiausia aplinka – šeima. Kalbinių nuostatų formavimuisi yra svarbus šeimos požiūris į etninę tapatybę ir kalbų vartosenos polinkius. Šeimoje vykdoma kalbų politika arba susitarimai dėl kalbų vartojimo gali paveikti ne tik individo kalbų vartojimo įpročius, bet ir suformuoti jo kalbines nuostatas. Šeimos kalbų politika – „procesas, kurio metu šeimos nariai susitaria dėl kalbų mokymosi ir vartojimo tarp šeimos narių“ (King et al., 2008, p. 907). Kitaip tariant, tai yra „tam tikros, šeimos narių nustatytos, kalbų vartojimo namuose taisyklės“ (Schwartz & Verschik, 2013, p. 1). Šeimos kalbų politiką sudaro trys esminiai komponentai: ideologija, vadyba ir praktika (Spolsky, 2004). Ideologija, šiuo atveju, yra tam tikros kalbinės nuostatos ir įsitikinimai apie tai, kas yra priimtina arba nepriimtina kalbos vartotojui, kas prestižiška, o kas neprestižiška ir pan. Vadyba – tai apgalvoti veiksmai, siekiant reguliuoti kalbos vartojimą (šeimoje ir už jos ribų). Praktika gali būti apibrėžiama kaip apgalvotas kalbos vartojimo pasirinkimas (Spolsky, 2004, p. 10). Spolsky (2004) taip pat nurodė pagrindinius šeimos kalbų politikos dalyvius: tėvai (globėjai), vaikas / vaikai ir kiti artimiausi žmonės (seneliai, artimi kaimynai, namų darbininkai). Natūralu, kad svarbiausi šeimos kalbų politikos kūrėjai yra tėvai. Būtent jų pasirinkimas lemia, kokios kalbos bus vartojamos namuose, kokias kalbas įsisavins ir mokysis jų vaikai. Tėvai turėtų kuo nuosekliau rinktis šeimoje vartojamas kalbas, kad vaikai turėtų pagrindą, kuriuo galėtų vadovautis, o šeimos pasirinkta kalbų strategija duotų norimą rezultatą (Ančlauskaitė, 2019, p. 36). Siekdami paskatinti tam tikros kalbos išsaugojimą ir vartojimą, tėvai imasi įvairiausių priemonių ir metodikų. Štai JAV gyvenantys lietuviai emigrantai leidžia savo atžalas į sekmadienines lietuvių mokyklas, keliauja į Lietuvą, kad sukurtų natūralų vaikų ryšį su paveldėtąja kalba ir tėvų ar senelių gimtine (Jakaitė-Bulbukienė, 2014). Šių dienų pasaulyje šeimos kalbų politika ir mažumos kalbos perdavimas ateities kartoms galėtų būti vertinamas kaip puiki atsvara visiškai globalizacijai (Fishman & Garcia, 2001).

Dar vienas veiksnys, formuojantis kalbines nuostatas – socialiniai tinklai, arba socialiniai saitai. Socialiniais tinklais, arba socialiniais saitais (mokslininkai šiuos terminus vartoja sinonimiškai), ir jų galia itin susidomėta vis aktyviau vykstant globalizacijos procesams bei pastebimai pasikeitus žmonių gyvenimo būdui. Šis reiškinys socialiniuose moksluose apibrėžiamas kaip tinklų (saitų) rūšis, apimanti žmones (dalyvius) ir jų interakciją. Socialinius tinklus sudaro tam tikra žmonių grupė ir jų tarpusavio ryšiai (Farrugia & Quigley, 2010, p. 68). Jei ryšiai su etnine grupe yra silpni, individo kalbinius gebėjimus ir pasirinkimus smarkiai veikia išoriniai veiksniai, ir priešingai – jei ryšiai su etnine grupe stiprūs, individas labiau atsparus aplinkos įtakai. Milroy ir Milroy (1997) teigė, kad etninės grupės saitai labai priklauso nuo grupės dydžio, tankio gyvenamajame regione bei gyvenamosios vietos. Jei grupės gyventojai sudaro didelę dalį (aukštas tankis) vietos gyventojų, galima teigti, kad tokia grupė bus stipresnė ir stipriau susaistyta. Be to, atokiose kaimo vietovėse etninės mažumos atstovai taip pat linkę stipriau ir glaudžiau bendrauti nei miesto vietovėse (Milroy & Milroy, 1997). Anksčiau individo gyvenimas buvo palyginti sėslus: bendravimas apsiribojo artimiausiu šeimos ratu ir gyvenamosios vietos bendruomene. Šiuolaikiniame pasaulyje išaugę migracijos mastai, palankesnės keliavimo, karjeros ir edukacijos galimybės užsienyje lemia aktyvų žmonių judėjimą, todėl individo gyvenimas yra kur kas mažiau susietas su viena, konkrečia gyvenamąja vieta. Taigi jaunosios kartos socialiniai tinklai, arba socialinis ratas, yra platesni nei jų tėvų ar senelių kartos. Socialiniai tinklai itin veikia individo savęs priskyrimą vienai ar kitai etninei grupei, kalbų vartojimą ir kalbines nuostatas. Ne vienas tyrimas (Milroy & Milroy, 1997; Milroy, 1987) parodė, kad jaunosios kartos ryšiai su savo etnine bendruomene yra pastebimai silpnesni, kadangi didesnę įtaką jų gyvenimui turi mokykla, darbo aplinka, ryšiai su aplinkiniais (daugumos nariais). Pavyzdžiui, tyrimas JAV (Kornienko et al., 2015) įrodė, kad bendraamžių įtaka (stiprūs socialiniai saitai su bendraamžiais ir draugais) yra pagrindinis faktorius, darantis įtaką paauglių etninės-rasinės tapatybės formavimuisi. Vadinasi, jei individo ryšiai su daugumos atstovais yra stipresni už ryšius su etninės grupės nariais, šeima, tikėtina, kad jis labiau tapatinsis su dauguma nei su savo etnine mažuma. Pastarasis pavyzdys įrodo, kad besiplečiantys socialiniai tinklai, aktyvi interakcija tarp įvairių kalbų bei etninių grupių formuoja kalbines

nuostatas ir kalbų vartojimo įpročius. Vis dėlto svarbu paminėti, kad ryšiai su etninės bendruomenės nariais, šeima ir ryšiai su draugais, bendraamžiais veikia dinamiškai (kartu), todėl sociolingvistiniai tyrimai stengiasi analizuoti visus svarbius veiksnius (Kornienko et al., 2015).

Lietuvoje jau yra atlikta sociolingvistinių tyrimų, analizavusių skirtingas etnines grupes, jų ryšius, kalbines nuostatas, kalbų vartojimo įpročius (Ramonienė, 2010, 2013; Geben, 2010, 2013; Vilkienė, 2011; Brazauskienė, 2013 ir kiti). Dažniausiai tiriamos dvi didžiosios Lietuvos etninės mažumos – rusai ir lenkai. Rusų ir rusakalbių kalbinėmis nuostatomis, kalbų vartojimo ypatumais, etnine identifikacija itin susidomėta po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo (Leončikas, Šliavaitė, 2012; Brazauskienė, 2013; Lichačiova & Morkova, 2014 ir kiti). Itin plačios apimties tyrimai, analizavę didžiųjų Lietuvos miestų sociolingvistinę situaciją, vykdyti prieš beveik dešimtmetį (Ramonienė et al., 2010, 2013). Vis dėlto aplinkybės sparčiai kinta, todėl „būtina nuolat stebėti sociolingvistinę situaciją, nuosekliai lyginti atskirus kalbinio elgesio kaitos laikotarpius, gilinti Lietuvos miestų padėties analizę“ (Ramonienė, 2013, p. 239). Norint tiksliausiai nustatyti sociolingvistinius pokyčius, pravartu tirti jauniausiąją kartą. Taigi šio tyrimo tikslas buvo nustatyti, kaip šeimos kalbų politika ir socialiniai tinklai veikia jaunų individų, priklausančių rusų etninei mažumai, kalbines nuostatas ir kalbų vartojimo įpročius. Šios studijos tikslinė grupė – rusakalbiai arba rusų tautybės jaunuoliai. Tyrimui pasirinkti trys didieji Lietuvos miestai: Vilnius, Kaunas ir Klaipėda. Sukūrus specialias anketas ir vykdant interviu, siekta išsiaiškinti, kokios kalbinės nuostatos būdingos kiekvienam miestui, taip pat ieškota bendrumų, būdingų visiems rusų kilmės jaunuoliams.

Tyrimo dalyviai ir metodika

Šiame tyrime dalyvavo Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų gyventojai. Tyrimo tikslinė auditorija yra jaunimas: tyrimo dalyvių amžius svyravo nuo 15 iki 29 metų amžiaus. Iš viso tyrime dalyvavo 113 tiriamųjų: Vilniuje – 37, Kaune – 38, Klaipėdoje – 38. Bent vienas iš apklausos dalyvio tėvų turėjo būti rusas arba gimtakalbis rusų kalbos vartotojas (baltarusis, ukrainietis). Dalyvių ieškota socialiniuose tinkluose (forumuose, uždarose grupėse), miestų

laisvalaikio bei dienos centruose, mokyklose. Kiekviename mieste buvo stengiamasi apklausti po tiek pat skirtingų lyčių respondentų. Tačiau lyties ir socialinio statuso kintamieji nebuvo atskirai analizuoti. Tyrimas buvo anoniminis, jokia asmeninė informacija apie respondentus nebuvo renkama ir kaupiama.

Siekiant kiekybinius duomenis iliustruoti pavyzdžiais, atskirai vykdyti ir pusiau struktūruoti interviu. Kiekviename mieste apklausta po 5 respondentus. Pokalbiai vyko gyvai, pagal parengto klausimyno klausimus, leidžiant respondentui pasirinkti, į kuriuos klausimus atsakyti ir plačiau aptarti vieną ar kitą norimą klausimą. Giluminių interviu metu gauta informacija nebuvo analizuota kartu su kiekybiniais duomenimis – ja stengtasi iliustruoti gautus anketinės apklausos rezultatus, pateikti įžvalgų. Kokybiniuose interviu dalyvavusių asmenų asmeninė informacija yra konfidenciali ir nėra viešinama.

Tyrimui pasitelktas interviu-klausimyno modelis dažnai naudojamas sociolingvistiniuose tyrimuose (Epstein & Heizler, 2015). Klausimynas sudarytas remiantis įvairiais ankstesniais Lietuvos ir užsienio tyrimų pavyzdžiais (Ramonienė et al., 2012, 2013; Čubajevaitė, 2013; Kayman & Hirsch, 2012 ir kiti). Taip pat remtasi BiLEC (angl. *bilingual language experience calculator*), tarptautinio įrankio dvikalbystės tyrimams, klausimais ir medžiaga (Unsworth, 2013). Klausimyno pavyzdys pateikiamas šio darbo priede (1 priedas). Apklauskos formos buvo pateiktos keliais būdais: per susitikimą išdalyta spausdinta versija, išsiųsta elektroniniu paštu arba kaip internetinė nuoroda *Google Docs* platformoje.

Miestų rezultatai

Išanalizavus apklausos anketas ir giluminių interviu duomenis, nustatytos tam tikros bendros tendencijos, taip pat ir miestų skirtumai. Kiekvieno miesto gautų duomenų analizės rezultatai pateikti atskiruose poskyriuose.

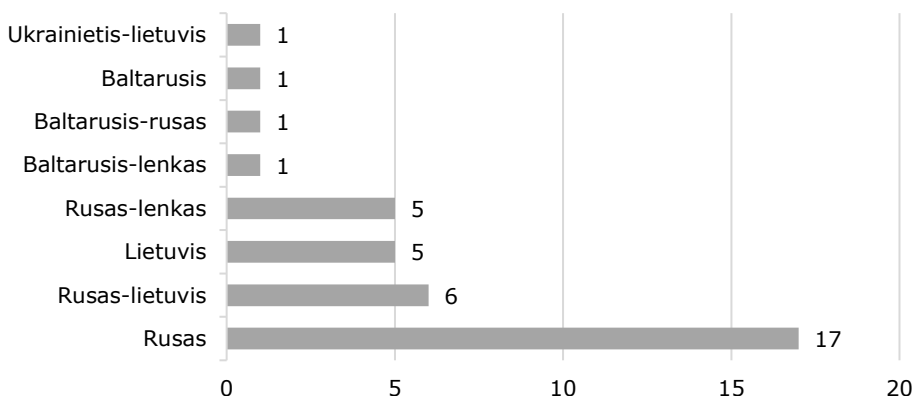
Vilnius: kalbų vartojimas ir kalbinės nuostatos

2001-aisiais rusų tautybę deklaravo 14 proc. Vilniaus gyventojų, 2011-aisiais – jau tik 12 proc. Beveik pusė apklaustųjų rusų jaunimo iš Vilniaus deklaravo

rusų tautybę ir net 38 proc. respondentų nurodė dvigubą tautybę (žr. 1 pav.).

1 paveikslas

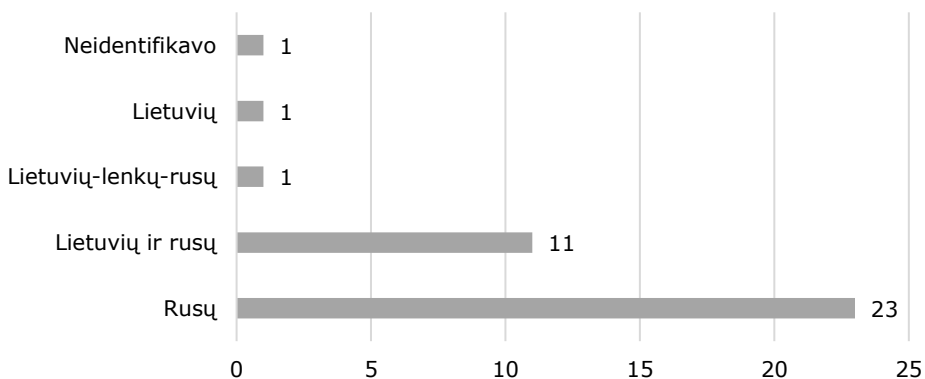
Etninė Vilniaus sudėtis

Iš viso keturiolika Vilniaus tyrimo dalyvių buvo kilę iš mišrių rusų ir lietuvių, rusų ir lenkų, baltarusių ir lenkų, ukrainiečių ir lenkų šeimų. Didžioji dalis apklaustųjų nurodė vieną gimtąją kalbą – rusų. Penktadalis jaunimo nurodė dvi gimtąsias kalbas – lietuvių ir rusų. Įdomu, kad ne tik rusų, bet ir baltarusių, lenkų, ukrainiečių tautybių jaunuoliai kaip gimtąją kalbą nurodė rusų, o ne savo etninės grupės kalbą arba lietuvių kalbą (žr. 2 pav.).

2 paveikslas

Vilniaus jaunimo gimtoji kalba / kalbos

Visi (100 proc.) apklaustieji jaunuoliai vidutiniškai arba geriau gebėjo kalbėti rusiškai ir lietuviškai. Per interviu apklaustieji pabrėžė puikiai arba labai gerai mokantys lietuvių kalbą. Ne vienas ankstesnis tyrimas taip pat nustatė, kad su kiekviena karta valstybinės – lietuvių – kalbos mokėjimo lygis kyla. Vilniaus regione taip pat galima pastebėti ir augančią etninių mažumų jaunimo dvikalbystę. Brazauskienė (2013) savo tyrime darė prielaidą, kad dvikalbystė vis stiprės dėl valstybinės kalbų politikos įtakos (pvz., privalomojo lietuvių kalbos abitūros egzamino). Šis tyrimas taip pat fiksavo dvikalbystės tendenciją tarp jaunimo bei ryškėjančią trikalbystės tendenciją (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Vilniaus rusų jaunimo kalbų mokėjimas

Kalba	Puikiai	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Pagrindai	Iš viso
Rusų	32	3	2	-	-	37
Lietuvių	13	11	10	3	-	37
Anglų	3	7	14	8	-	32
Lenkų	1	2	2	-	1	5
Vokiečių	-	-	1	2	2	4
Ukrainiečių	-	-	2	-	-	2
Prancūzų	1	-	1	-	-	2
Baltarusių	-	-	1	-	-	1
Italų	1	-	-	-	-	1
Korėjiečių	-	-	-	-	2	2

Būtina atkreipti dėmesį į anglų kalbos mokėjimą ir vartojimą. Dauguma apklaustųjų teigė vidutiniškai arba gerai mokantys anglų kalbą. Tai galėtų būti siejama su valstybės kalbų politika, kuri reglamentuoja anglų, kaip pirmosios užsienio kalbos, mokymąsi nuo pradinių klasių. Anglų kalbos mokymuisi ir populiarumui tarp jaunimo neabejotinai turi įtakos angliškąs internetinis

turinys, socialinės medijos, užsienio televizija, kuriuose dominuoja anglų kalba. Taigi, akivaizdu, kad jaunosios Vilniaus miesto rusų kartos atveju aktyviai formuojasi nebe dvikalbystė, o trikalbystė ar net daugiakalbystė. Nors beveik visi apklaustieji puikiai, labai gerai ar gerai kalba bent trimis kalbomis, dalis jų mokėsi ir ketvirtąją bei penktąją kalbas (korėjiečių, prancūzų, italų, vokiečių). Įdomu, kad daugiakalbystė ir papildomų užsienio kalbų mokymasis būdingi patiems jauniausiems respondentams – nuo 15 iki 18 metų amžiaus. Galima daryti prielaidą, kad kitų užsienio kalbų mokymasis Vilniuje populiarėja su kiekviena karta ir net su kiekvienais metais, mat dauguma apklaustųjų suvokia ir pabrėžia užsienio kalbų būtinybę.

Klausimai, siekė nustatyti vyraujančias kalbines nuostatas tarp Vilniaus rusų jaunimo, atskleidė kelias ryškias tendencijas (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Vilniaus rusų jaunimo kalbinės nuostatos

Kalba	Gražiausia	Artimiausia	Reikalingiausia	Prestižiškiausia
Rusų	11 (30 proc.)	30 (81 proc.)	2 (5 proc.)	2 (5 proc.)
Lietuvių	4 (11 proc.)	4 (11 proc.)	2 (5 proc.)	1 (3 proc.)
Anglų	11 (30 proc.)	3 (8 proc.)	31 (84 proc.)	26 (71 proc.)
Vokiečių	2 (5 proc.)	-	1 (3 proc.)	2 (5 proc.)
Prancūzų	3 (8 proc.)	-	-	4 (11 proc.)
Nežinau	1 (3 proc.)	-	-	-
Kitos	5 (13 proc.)	-	1 (3 proc.)	2 (5 proc.)

Kalbant apie būtiniausias ir palankiausiai vertinamas kalbas, kone vienbalsiai dominuoja anglų kalba. Teigiamas anglų kalbos vertinimas tarp jaunimo gali būti paaiškintas keliais būdais. Visų pirma, anglų kalba pasaulyje, taip pat ir Lietuvoje, jau kurį laiką yra dažniausiai mokama ir vartojama užsienio kalba. Anglų kalba kuriama daugiausia internetinio turinio, ja lengviausia ieškoti informacijos, anglų kalba priimta bendrauti su užsieniečiais, keliaujant ir t. t. Pusė šio tyrimo informantų anglų kalba naršo internete, žiūri televiziją. Įdomu,

kad anglų kalba pradedama vartoti ne tik darbe, mokykloje ar mišriose šeimose, bet ir su draugais (19 proc.). Kai kurie informantai nurodė anglų kalbą kaip artimiausią, nors nė vienas neturėjo jokių ryšių su anglakalbėmis kultūromis, neįsisavino anglų kaip gimtosios, niekada negyveno užsienyje. Anglų kalbą net 31 respondentas įvardijo kaip reikalingiausią, o 26 – kaip prestižiškiausią. Anglų kalba traktuojama kaip būtina darbui, platesnėms karjeros galimybėms. Per vieną interviu respondentė teigė:

1) *Stengiuosi labiausiai mokytis anglų, nes man ji atrodo reikalingiausia šiais laikais, ypač, kai planuoju studijuoti užsienyje* (moteris, 17 metų, Vilnius).

Kaip minėta, gauti rezultatai atskleidžia gana aiškias daugiakalbystės tendencijas. Daugiakalbystės įtaka atsiskleidžia ir jaunimo kalbinėse nuostatose: jaunuoliai teigiamai vertino įvairias kalbas, o paprašyti išskirti vieną reikalingiausią ir prestižiškiausią kalbą ne vienas per giluminius interviu paminėjo dvi (anglų ir vokiečių, lietuvių ir anglų) ar net tris (lietuvių, rusų, anglų) kalbas. Rusų kalbą kaip prestižiškiausią nurodė vos du apklaustieji, kaip reikalingiausią – taip pat du. Tai suponuoja, kad rusų kalba suvokiama kaip bendravimo su artimaisiais, draugais kalba, turinti komunikacinę bei simbolinę reikšmę ir funkciją. Dauguma (81 proc.) respondentų teigė, kad ši kalba jiems artimiausia, didelė dalis (30 proc.) nurodė ją kaip gražiausią:

2) *Man patinka rusų kalba, nes galiu daugiau pajuokauti rusiškai, su draugais vienas kitą geriau suprantam. Artimiausia man, turbūt, gal, nes moku geriausiai* (vyras, 19 metų, Vilnius).

Ankstesniuose tyrimuose (Brazauskienė, 2013) taip pat pastebėta, kad rusų kalbą patys rusai dažniausiai suvokia kaip namų, buitinę, neoficialaus bendravimo kalbą. Lietuvių kalbos prestižas, palyginti su buvusių tyrimų rezultatais (Ramonienė et al, 2013; Brazauskienė, 2013) šiek tiek pakito. Nė vienas jaunosios kartos atstovas neįvardijo lietuvių kalbos kaip prestižiškiausios ir vos 5 proc. apklaustųjų laikė lietuvių reikalingiausią kalbą:

3) *Lietuva yra maža šalis, jeigu globaliai žiūrint, tai ir lietuvių kalba tikrai nėra reikalingiausia. Rusų, anglų, prancūzų*

ar vokiečių dabar apsimoka mokytis (moteris, 17 metų, Vilnius).

Atrodo, kad lietuvių kalba nėra artima Vilniaus rusams: vos keturi apklaustieji (11 proc.) nurodė ją kaip artimiausią. Vis dėlto lietuvių išlieka pagrindine viešojo sektoriaus kalba: lietuviškai viešumoje bendrauja daugiau kaip pusė (52 proc.) apklaustųjų Vilniaus jaunuolių.

Šeimos kalbų politika ir socialiniai tinklai

Dauguma apklaustųjų (87 proc.) tvirtino, kad nei tėvai, nei seneliai, nei kiti artimieji jų neskatino kalbėti gimtąja kalba. Du respondentai teigė, kad kalbėti gimtąja kalba juos skatino tik seneliai, dar du teigė, kad artimieji ragino kalbėti dviem – lietuvių ir rusų – kalbomis. Visi keturi respondentai buvo kilę iš rusų šeimų. Tai galėtų reikšti, kad Vilniaus jaunosios kartos rusai nesivadovauja itin griežta šeimos kalbų politika. Ši tendencija panaši į neseniai atliktą tyrimą JAV (Jakaitė-Bulbukienė, 2015): JAV gyvenantys ir šeimas sukūrę lietuviai tvirtino „nebrukantys lietuvių kalbos vaikams per prievartą“. Kitaip tariant, teigė neverčiantys jos vartoti, kad vaikai nesijaustų blogai ir nenutoltų nuo lietuviškos bendruomenės. Galima numanyti, kad Vilniaus rusų mažumos tėvai taip pat stengiasi sukurti kuo natūralesnes sąlygas išmokti ir vartoti rusų kalbą, kad nepasireikštų priešinga reakcija – rusų kalbos ir kultūros atmetimas. Stengdamiesi sukurti aplinką, kurioje vaikai galėtų natūraliai išmokti rusų kalbą, Vilniaus rusai dažnai renkasi mokymo įstaigas rusų mokomąja kalba. Beveik visi (89 proc.) apklaustieji mokėsi arba buvo baigę rusų mokyklas. Penkiolika respondentų teigė aktyviai palaikantys ryšius su etninės grupės nariais, dalyvaujantys bendruomenės gyvenime, įvairiuose renginiuose. Giluminių interviu metu paaiškėjo, kad tėvai stengėsi leisti vaikus ne tik į rusų mokyklą, bet ir į būrelius, įtraukti į rusų bendruomenės veiklą, nors specialiai ir neliepė atžaloms bendrauti rusų kalba:

4) Nuo mažens lankiau rusų dainavimo ansamblį, tai iš ten daug draugų likę, bendraujam ir šiaip kartais sudalyvaujam visokiuose renginiuose (moteris, 20 metų, Vilnius).

Vis dėlto verta atkreipti dėmesį ir į kintančią jaunosios kartos rusakalbių šeimos politiką:

5) *Neturiu draugų rusų, kultūra, gyvenimo būdas jų man taip pat nėra artimas ar suprantamas. O dar gyvenu kur papuola, tai Lietuvoj, tai Amerikoj. Tai va, dukrytė mano amerikietė, aš su ja kalbu lietuviškai, o rusiškai, turbūt, nemokysiu (moteris, 28 metai, Vilnius).*

6) *Manau, kad visos kalbos yra vienodai svarbios, tai tikrai neskatiname šeimoje bendravimo tik rusų kalba, labiau lietuviškai kalbam kaip tik. O svarbiausia, kad vaikas angliškai puikiai išmokytų, sakyčiau (vyras, 28 metai, Vilnius).*

Pastarieji pavyzdžiai puikiai iliustruoja net kelis šiandieniniam pasauliui būdingus reiškinius, tiesiogiai veikiančius kalbinės nuostatos ir šeimos kalbų politiką. Visų pirma, galimybė laisvai judėti, gyventi užsienyje, natūraliai formuoja silpnesnius saitus su etnine grupe, individas dažnai tampa kelių skirtingų kultūrų dalimi. Migracijos ir kultūrų maišymosi procesai būdingi didmiesčiams, tokiems kaip Vilnius. Emigracija, mišrių šeimų kūrimas neišvengiamai daro įtaką ir šeimoje vartojamų kalbų pasirinkimui, ir individo savivokai. Antra, interviu duomenys patvirtina teiginį, kad dažniausiai tik pirmosios bei antrosios kartos emigrantai (šiuo atveju – mažumos nariai renkasi išlaikyti etninės mažumos kalbą, o vėlesnės kartos dažnai renkasi daugumos kalbą arba patogiausią tarpinę ir palaiapsniui patiria asimiliaciją (Kasatkina, 2002). Visi šiame tyrime dalyvavę respondentai, kaip minėta, yra antrosios arba vėlesnės kartos emigrantai, gimę Lietuvoje.

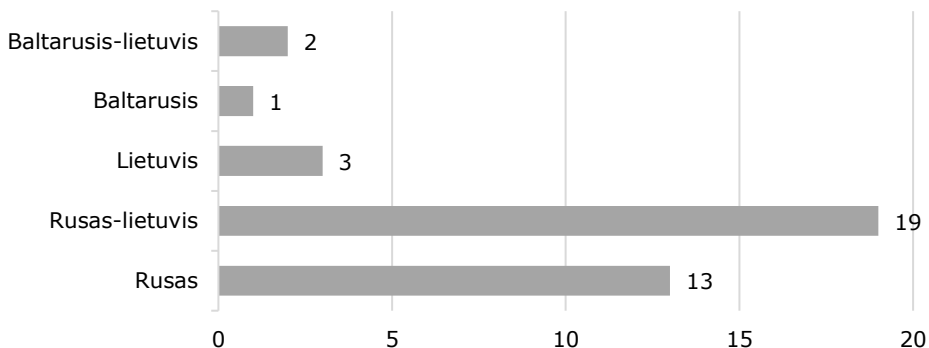
Kaunas: kalbų vartojimas ir kalbinės nuostatos

34 proc. tyrime dalyvavusių Kauno rusų deklaravo rusų tautybę, o mišrią lietuvių ir rusų tautybę – 50 proc. respondentų (žr. 3 pav.). Pusė Kauno apklaustųjų jaunuolių deklaravo dvigubą tautybę. Tai suponuoja, kad Kauno mieste yra daug mišrių tautybių šeimų. Šiame mieste gana aiškiai pastebimas anksčiau aptartas socialinis reiškinys – asimiliacija. Visuotinių surašymų duomenimis, ši etninė grupė ir toliau mažėja. Tam galimai turi įtakos ne tik emigracija (kuri veikia bendrą Lietuvos gyventojų skaičiaus mažėjimą), bet ir

mišrių šeimų skaičiaus augimas. Rusų etninės grupės mažėjimą iliustruoja ir 2001 m. bei 2011 m. visuotinių gyventojų surašymų rezultatai: 2001-aisiais rusų tautybę deklaravo 4,4 proc. Kauno gyventojų, o 2011-aisiais – jau tik 3,7 proc. Per dešimtmetį Kauno rusų bendruomenė sumažėjo penkiais tūkstančiais narių.

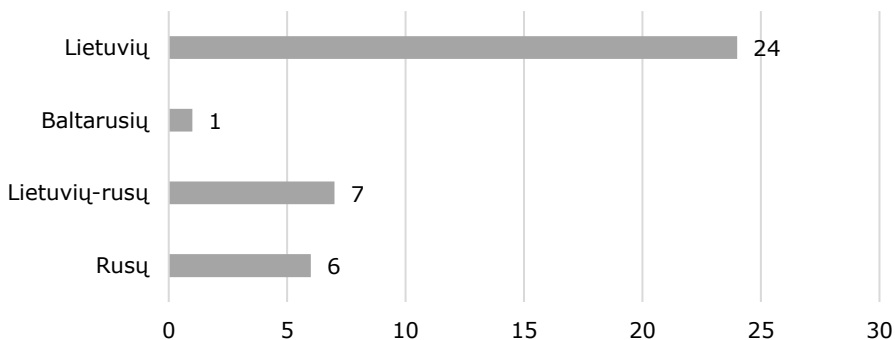
3 paveikslas

Etninė Kauno sudėtis

4 paveikslas

Kauno jaunimo gimtoji kalba / kalbos

Asimiliacija bei bendras rusų grupės mažėjimas neabejotinai veikia ir rusų kalbos situaciją, jos gyvybingumą ir vartojimo tendencijas šiame mieste. Tyrimo metu pastebėta, kad daugumos kalba (lietuvių) Kauno rusų bendruomenėje tampa vis dažnesne komunikacijos kalba. Didžioji dalis

apklaustųjų lietuvių kalbą nurodė ir kaip savo gimtąją. Dalis respondentų teigė turintys dvi gimtąsias kalbas. Rusų, kaip vienintelę gimtoji kalba, buvo pasirinkta palyginti retai (žr. 4 pav.).

Toks gimtosios kalbos pasirinkimas taip pat gali būti tiesiogiai siejamas su gana maža rusų bendruomene Kaune ir mišrių šeimų skaičiaus augimu. Iš viso dvidešimt vienas (55 proc.) Kauno tyrimo dalyvis buvo kilęs iš mišrių lietuvių ir rusų arba lietuvių ir baltarusių šeimų. Net aštuoniolika (47 proc.) mišrių šeimų nusprendė vaikus mokyti lietuvių, o ne rusų, kaip pirmosios kalbos. Svarbus veiksnys pasirenkant gimtąją kalbą vaikui gali būti ikimokyklinio ir mokyklinio ugdymo įstaigų rusų mokomąja kalba stoka Kaune. Mokymą rusų kalba siūlo vos kelios ikimokyklinės įstaigos, viena mokykla ir keli neformaliojo ugdymo centrai. Vis dėlto nors rusų kalbą kaip gimtąją įsisavino itin maža dalis respondentų, dauguma teigė ją išmokę vėliau – kaip antrąją. Taigi dauguma Kauno jaunimo respondentų pasirodė esantys dvikalbiai arba trikalbiai (žr. 3 lentelę).

3 lentelė

Kauno rusų jaunimo kalbų mokėjimas

Kalba	Puikiai	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Pagrindai	Iš viso
Rusų	13	6	8	6	5	38
Lietuvių	31	6	1	-	-	38
Anglų	7	10	10	6	3	36
Vokiečių	-	3	5	-	1	9
Prancūzų	-	-	2	-	-	2
Baltarusių	1	-	-	-	-	1
Ispanų	-	-	1	-	-	1
Norvegų	-	-	-	-	1	1
Kinų	-	-	-	-	1	1

Analizuojant Kauno miesto rusų jaunimo kalbų mokėjimo ir vartojimo

tendencijas pastebėta, kad jaunimas yra daugiakalbis ir linkęs vartoti kelias skirtingas kalbas skirtinguose kontekstuose bei situacijose. Beveik pusė teigė vartojantys rusų kalbą su šeimos nariais, o kita pusė apklaustųjų, nors ir mokėjo rusų kalbą, jos namuose nevartojo arba tai darė labai retai:

7) *Na, rusiškai mes nekalbam iš viso, nebent svečių iš Rusijos atvažiuoja, ir aš jau pakankamai blogai kalbu. Mama mano tobulai, be akcento, bet ji yra Rusijoje dirbus kurį laiką (moteris, 27 metai, Kaunas).*

Tik lietuviškai namuose kalbėjo 52 proc. apklaustųjų. Dviem (lietuvių ir rusų) kalbomis su šeimos nariais bendravo vienuolika (29 proc.) apklaustųjų. Lietuvių kalba apklausos dalyviai dažniausiai bendravo ir su draugais: net 60 proc. apklaustųjų teigė bendraujantys su draugais tik lietuvių kalba. 24 proc. respondentų pripažino su draugais vartojantys abi – rusų ir lietuvių – kalbas po lygiai. Vos trys Kauno jaunuoliai su draugais kalbėjo tik rusiškai. Lietuvių kalba dominavo ir viešajame sektoriuje: 84 proc. dalyvių patvirtino viešose vietose paprastai vartojantys lietuvių kalbą. Darbo aplinkoje Kauno rusai teigė vartojantys daugiau kalbų: rusų ir lietuvių (13 proc.), lietuvių, rusų ir anglų (5 proc.), lietuvių ir anglų (29 proc.), vienas dalyvis vartojo net keturias kalbas – lietuvių, vokiečių, rusų ir anglų. Vis dėlto didžioji dalis (42 proc.) apklaustųjų darbo aplinkoje kalbėjo tik lietuviškai, 9 proc. respondentų darbe vartojo anglų, o tik rusų kalbos nevartojo nė vienas apklaustasis. Vienas dalyvis paaiškino tokią tendenciją:

8) *Gal aptarnavimo sektoriuje ir reikia ten daugiau tų kalbų, gal ir rusų. Bet aš dirbu su dokumentais, buhalterija, tai man tikrai užtenka lietuvių, šiaip ir visas kolektyvas lietuviškas (vyras, 27 metai, Kaunas).*

Kauno rusų jaunimas dažniausiai lietuvių kalba naršo internete, žiūri televiziją, skaito – net devyniolika (50 proc.) apklaustųjų pripažino dažniausiai šioms veikloms vartojantys lietuvių kalbą. Dalis apklaustųjų vartojo kelias kalbas, dažniausiai – anglų ir lietuvių (18 proc.). Tik anglų vartojo 11 proc. dalyvių. Rusų kalba skaitė, žiūrėjo televiziją ar filmus vos trys respondentai. Viena dalyvė teigė:

9) *Mėgstu skaityti knygas originalo kalba, pavyzdžiui, rusų. Bet, tarkim, internetinio turinio gero mažai rusų kalba, filmų ar laidų irgi nelabai mėgstu rusiškų, tai dažniausiai lietuviškai ir angliškai (moteris, 22 metai, Kaunas).*

Įvardydami gražiausią, artimiausią, reikalingiausią ir prestižiškiausią kalbas, Kauno respondentai pateikė įvairių atsakymų (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Kauno rusų jaunimo kalbinės nuostatos

Kalba	Gražiausia	Artimiausia	Reikalingiausia	Prestižiškiausia
Rusų	3 (8 proc.)	14 (37 proc.)	1 (3 proc.)	1 (3 proc.)
Lietuvių	9 (24 proc.)	17 (45 proc.)	4 (10 proc.)	4 (10 proc.)
Anglų	14 (37 proc.)	4 (10 proc.)	26 (68 proc.)	29 (76 proc.)
Vokiečių	3 (8 proc.)	-	-	2 (5 proc.)
Baltarusių	-	1 (3 proc.)	-	-
Visos	3 (8 proc.)	-	5 (13 proc.)	-
Nežinau	2 (5 proc.)	2 (5 proc.)	-	-
Kitos	4 (10 proc.)	-	2 (5 proc.)	2 (5 proc.)

Rezultatai atskleidžia, kad gražiausia, reikalingiausia ir prestižiškiausia kalba didžioji dalis Kauno rusų jaunimo laiko anglų kalbą. Įdomu, kad net 10 proc. respondentų anglų kalba yra artimiausia. Per giluminius interviu tokių kalbinių nuostatų susiformavimą jaunuoliai aiškino taip:

10) *Tikrai anglų yra svarbiausia šiais laikais, man atrodo, ne tik prestižo klausimas angliškai kalbėt, bet ir būtina darbui, karjerai (moteris, 18 metų, Kaunas).*

11) *Reikalingiausia, vienareikšmiškai, anglų, ypač, jei ne Lietuvoj planuoja gyventi (vyras, 19 metų, Kaunas).*

Anketinės apklausos bei interviu duomenys suponuoja, kad anglų kalba vis dažniau vartojama įvairiose gyvenimo situacijose. Iš apklausų taip pat

paiškėjo lietuvių kalbos statusas tarp Kauno rusų jaunimo. Beveik pusė respondentų pripažino, kad jiems artimiausia – lietuvių kalba. Taigi lietuvių kalba didelei daliai respondentų yra artimesnė ir gražesnė nei rusų. Ši tendencija, vėlgį, galėtų būti sietina su mišriomis šeimomis, kuriose vartojama tik lietuvių arba lietuvių ir rusų kalbos. Kaip ir minėta, dauguma (82 proc.) apklaustųjų yra baigę arba mokosi lietuvių mokyklose, darbe taip pat dažniausiai vartoja lietuvių kalbą. Taigi tikėtina, kad vienakalbėje aplinkoje gyvenančiam individui daugumos kalba tampa artimesnė nei mažumos. Nors didesnė dalis vertino lietuvių kalbą kaip artimesnę, 37 proc. apklaustųjų pripažino, kad jiems artimiausia yra rusų kalba. Tad negalima teigti, kad Kauno jaunimas visiškai nevartoja rusų kalbos ir ji yra negyvybinga, o jaunimas – praradęs ryšį su etnine mažuma ir jos kultūra.

Šeimos kalbų politika ir socialiniai tinklai

Išanalizavus kiekybinius ir kokybinius tyrimo rezultatus paaikėjo, kad Kauno rusų šeimose kalbinės nuostatos nėra griežtos. Apklaustos dalyvių teigimu, jų šeimose nėra kalbų hierarchijos, pagal kurią rusų kalba būtų svarbiausia ir dominuojanti. Beveik 90 proc. (34) apklaustųjų tvirtino niekada nebuvę savo tėvų (senelių) skatinami ar verčiami bendrauti rusų kalba. Įsigilinus į kokybinių interviu medžiagą galima daryti prielaidą, kad tėvai rusų kalbą savo atžaloms stengėsi įdiegti natūraliai:

12) Nuo vaikystės su mama rusiškai, su tėčiu lietuviškai kalbėjom, bet dabar dažniau lietuviškai, nes man taip patogiau. Arba, būna, mama rusiškai, aš jai atsakau lietuviškai. Bet kad lieptų kažkaip tik rusų kalbėt, tai tikrai niekada nebuvo. Apskritai, net mokykloj rusų nesirinkau, o vokiečių, tai va ir prastai rašau rusiškai, bet nieko, mama nepyko – mano reikalas, sakė (vyras, 19 metų, Kaunas).

Šis ir kiti kokybiniai interviu atskleidė, kad dauguma vyresniųjų Kauno rusų leido atžaloms pasirinkti kalbų repertuarą savarankiškai.

Kaune galima pastebėti ir šeimos, ir valstybės kalbos politikos įtaką rusakalbių bendruomenės švietimui. Kaip jau minėta anksčiau, Kaune yra mažai švietimo įstaigų, siūlančių mokytis gimtąja rusų kalba, jų skaičius ypač sumažėjo per pastaruosius du dešimtmečius. Neformaliojo ugdymo būrelių,

įvairių centrų taip pat nėra daug. Tai, kad rusakalbės šeimos turi itin ribotą mokymo įstaigų pasirinkimą rusų kalba, gali lemti ir šeimų apsisprendimą dėl gimtosios kalbos, šeimoje vartojamų kalbų. Kaip teigė keli apklausos dalyviai, tėvai stengėsi, kad vaikai pritaaptų lietuvių mokyklose, nebūtų diskriminuojami etniniu ar kalbiniu pagrindu, tad nuo mažų dienų su jais dažniausiai bendravo lietuvių kalba. Dabar, atlikus daugybę mokslinių tyrimų visame pasaulyje, dvikalbystė nėra laikoma neigiamu veiksniu vaiko raidai ir netgi yra skatintina. Ankstyvoji dvikalbystė suteikia ne tik lingvistinės naudos (galimybę laisvai kalbėti dviem kalbomis), bet yra naudinga ir bendram vaiko vystymuisi, kognityviniams įgūdžiams, atminčiai (Byers-Heinlein & Lew-Williams, 2013). Vis dėlto pastebėta, kad Lietuvoje, ypač tarp vyresniosios kartos atstovų, vis dar vyrauja neigiamas dvikalbystės vertinimas. Dažnai laikomasi nuostatos, kad vaikas gali prastai įsisavinti abi kalbas. Kai kurių Kauno rusų atsakymuose taip pat buvo pastebimos tam tikros neigiamos nuostatos apie ankstyvąją dvikalbystę. Galima numanyti, kad būtent dėl to nemaža dalis tyrime dalyvavusių jaunuolių pirmiausia išmoko daugumos – lietuvių – kalbą, vėliau – rusų. Įdomu, kad į klausimą, kaip auklėjantys savo vaikus (jaunosios kartos respondentai, kurie jau turėjo vaikų), visi atsakė neversiantys jų kalbėti rusiškai:

13) Mūsų mergaitė labai maža, dar metų nėra, nekalba. Bet žmona lietuviė, aš irgi pusiau lietuvis, tai nelogiška būtų tos rusų mokyt. Jei norės – pati išmoks. <...> o su bendruomene aš pats ryšių nepalaikau (vyras, 27 metai, Kaunas).

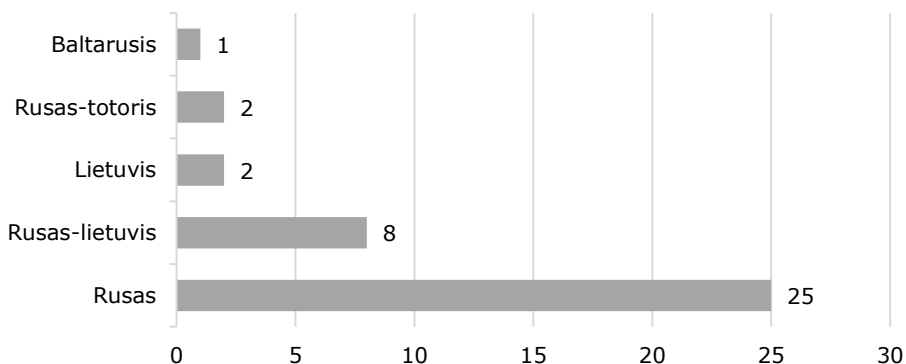
Anketinės apklausos rezultatai atskleidė, kad vos 24 proc. apklaustųjų reguliariai dalyvauja rusų bendruomenės renginiuose, palaiko ryšį su kitais grupės nariais. Tai skatina prielaidą, kad Kaune rusų jaunimo saitai (ryšiai) su savo bendruomene yra gana silpni. Dauguma apklaustųjų teigė darbe ir laisvalaikiu dažniausiai bendraujantys lietuviškai, mokėsi ar mokosi lietuvių kalba, o gyvenime lietuvių ar anglų kalbos jiems prireikia dažniau nei rusų. Remiantis šiuo tyrimu gautais duomenimis galima teigti, kad Kauno rusų jaunimo ryšiai su lietuvių dauguma yra stipresni negu su savo etnine grupe.

Klaipėda: kalbų vartojimas ir kalbinės nuostatos

2011 m. gyventojų surašymo duomenimis, Klaipėdoje gyvena apie 19 proc. rusų. Dauguma jaunuolių iš Klaipėdos per apklausą nurodė rusų tautybę. Lietuvos tautybę deklaravo du respondentai (žr. 5 pav.).

5 paveikslas

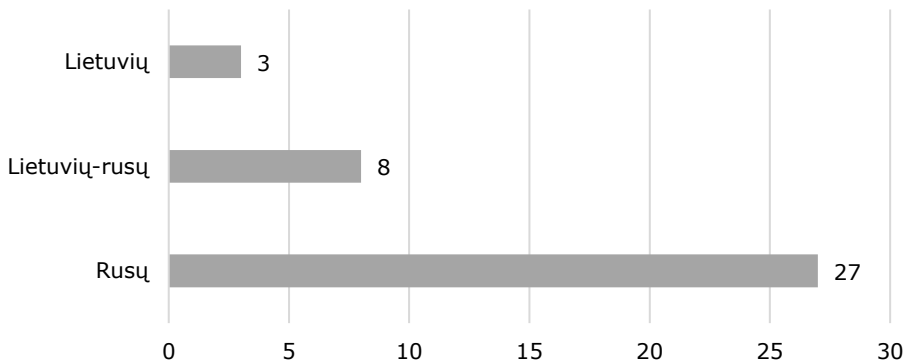
Etninė Klaipėdos sudėtis

Dešimt (26 proc.) dalyvių kilę iš mišrių šeimų. Net 71 proc. apklaustųjų teigė, kad jų gimtoji kalba yra rusų. Aštuoni (21 proc.) jaunuoliai nurodė dvi savo gimtąsias kalbas: rusų ir lietuvių (žr. 6 pav.).

6 paveikslas

Klaipėdos rusų jaunimo gimtoji kalba / kalbos

Net 74 proc. respondentų teigė puikiai kalbantys rusiškai, kiti savo žinias įvertino vidutiniškai arba geriau. Lietuviškai taip pat kalbėjo visi apklaustieji, bet savo žinias jie vertino prasčiau – tik 40 proc. rusų vertino savo lietuvių kalbos įgūdžius puikiai (žr. 5 lentelę).

5 lentelė

Klaipėdos rusų jaunimo kalbų mokėjimas

Kalba	Puikiai	Labai gerai	Gerai	Vidutiniškai	Pagrindai	Iš viso
Rusų	28	6	3	1	-	38
Lietuvių	15	14	6	3	-	38
Anglų	4	10	16	6	1	37
Vokiečių	2	1	-	-	4	7
Prancūzų	1	-	-	1	1	3
Totorių	-	-	-	-	2	2
Ispanų	-	-	2	-	-	2

Apklausoos rezultatai atskleidė, kad Klaipėdos rusų jaunimas daugiakalbis: beveik visi apklaustieji kalba trimis kalbomis, net dvylika (31 proc.) respondentų geba susikalbėti keturiomis kalbomis. Analizuojant kontekstus ir situacijas, kuriomis tyrimo dalyviai vartoja įvairias kalbas, bei jų kalbines nuostatas, buvo pastebėtos kelios svarbios tendencijos. Visų pirma pastebėtina, kad Klaipėdos jaunimas aktyviai vartoja rusų kalbą: beveik pusė (47 proc.) respondentų su draugais kalba tik rusiškai, o su šeimos nariais rusiškai bendrauja 60 proc. jaunuolių. Rezultatai rodo, kad Klaipėdos rusų jaunimo saitai su savo etninės grupės nariais yra gana stiprūs. Tai gali būti sietina su tuo, kad mieste gana daug ikimokyklinių ir mokyklinių ugdymo įstaigų: iš viso Klaipėdoje veikia devynios rusų mokyklos. Net 47 proc. apklaustųjų mokosi arba mokėsi rusų mokyklose, o tai formuoja ryšius tarp

rusų etninės mažumos narių, socialinių saitų tarp grupės narių kūrimąsi ir stiprėjimą, rusų kalbos gyvybingumą.

Klaipėdos jaunimo atsakymai atskleidė teigiamas kalbines nuostatas apie rusų kalbą (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

Klaipėdos rusų jaunimo kalbinės nuostatos

Kalba	Gražiausia	Artimiausia	Reikalingiausia	Prestižiškiausia
Rusų	14 (37 proc.)	23 (61 proc.)	3 (8 proc.)	2 (5 proc.)
Lietuvių	1 (3 proc.)	11 (29 proc.)	4 (10 proc.)	2 (5 proc.)
Anglų	7 (18 proc.)	4 (10 proc.)	28 (75 proc.)	31 (82 proc.)
Vokiečių	1 (3 proc.)	-	-	2 (5 proc.)
Ispanų	3 (8 proc.)	-	-	-
Prancūzų	4 (10 proc.)	-	-	-
Visos	1 (3 proc.)	-	2 (5 proc.)	-
Daug	3 (8 proc.)	-	-	-
Kitos	4 (10 proc.)	-	1 (3 proc.)	1 (3 proc.)

Rusų kalbą dauguma (60 proc.) dalyvių įvardijo kaip artimiausią, be to, net 37 proc. jaunuolių teigė, kad rusų kalba jiems pati gražiausia. Viena respondentė per giluminį interviu teigė:

14) Nežinau, man rusų, turbūt, artimiausia, gal dėl to, kad gimtoji, kad tėvų, senelių kalba, kažkokie sentimentai. Ir labai graži ta kalba, turtinga, daininga (moteris, 25 metai, Klaipėda).

Vis dėlto rusų kalba nebuvo vertinama kaip itin reikalinga ar prestižinė. Dauguma apklaustųjų teigė, kad reikalingiausia yra anglų kalba, o kaip prestižiškiausią ją įvardijo dar daugiau respondentų. Kaip ir tikėtasi, anglų

kalba buvo įvardyta kaip viena dažniausių naršant internete, žiūrint televiziją, skaitant, klausant muzikos:

15) *Filmų rusiškai nežiūriu, muzikos angliškos, aišku, klausau, tai rusų taip labiau su šeima, namų aplinkoj. Darbe, su draugais ar kažkur mieste lietuviškai kažkaip įpratęs* (vyras, 21 metai, Klaipėda).

Kiekybiniai duomenys ir kokybiniai interviu patvirtino, kad lietuvių kalba yra dažniausiai vartojama viešumoje bei darbo aplinkoje. Viešojoje erdvėje tik lietuvių kalbą vartojo dvidešimt septyni apklaustieji (71 proc.), lietuvių ir rusų – šeši (16 proc.) respondentai. Darbe Klaipėdos rusų jaunimas teigė dažniausiai vartojantis dvi kalbas – lietuvių ir rusų (50 proc.) arba tik lietuvių (24 proc.). Įdomu, kad nemaža dalis Klaipėdos jaunimo darbo metu vartoja kelias kalbas: prancūzų, rusų, anglų, lietuvių (1), anglų, lietuvių, rusų (6), lietuvių, anglų, rusų, vokiečių (1), lietuvių, anglų, vokiečių (1). Šie duomenys darskart iliustruoja plintančią ir augančią daugiakalbystę bei jos svarbą. Lietuvių kalba itin retai vertinta kaip reikalingiausia ar prestižiškiausia. Tai gali būti sietina ir su tuo, kad daugiau nei trečdalis (34 proc.) respondentų pripažino planuojantys savo ateitį sieti su užsieniu. Taigi, natūralu, kad jaunimui, planuojančiam savo ateitį užsienyje, lietuvių ar rusų kalbos neatrodo itin reikalingos.

Apibendrinant Klaipėdos rusų etninės grupės kalbines nuostatas, kalbų mokėjimą ir vartojimo tendencijas galima teigti, kad rusų kalba šiame mieste gana gyvybinga ir plačiai vartojama. Jaunoji karta pripažino nuolat vartojanti rusų kalbą mokykloje, su draugais, šeimos rate, rečiau – darbe. Atrodo, kad vyresnioji karta savo atžaloms gana sėkmingai įdiegė teigiamas kalbines nuostatas apie rusų kalbą ir kultūrą, taigi Klaipėdoje rusų kalba tebėra populiari kaip komunikacinė kalba.

Šeimos kalbų politika ir socialiniai tinklai

Daugiau nei trečdalis (34 proc.) jaunimo grupės respondentų pripažino, kad buvo skatinami tėvų ar kitų šeimos narių bendrauti gimtąja rusų kalba. Viena apklaustųjų teigė:

16) *Tėvai pastoviai sako, žiūrėk, sesei trylika, jinai filmus rusiškai žiūri, serialus, knygas skaito, o tu irgi taip galėtum. Man patogiau lietuviškai, kartais atsakinėju lietuviškai jiems, o jie man rusiškai kalba. Tai pyksta, anksčiau išvis daug pykomes dėl to (moteris, 20 metų, Klaipėda).*

Daugiau nei pusė (55 proc.) apklaustųjų mokosi arba yra baigę rusų mokyklas. Trečdalis respondentų teigė reguliariai dalyvaujantys rusų bendruomenės renginiuose, lankantys ar lankę rusų kultūros būrelius, klubus. Rezultatai rodo, kad rusakalbės šeimos Klaipėdoje gana aktyviai stengėsi įtraukti jaunimą į rusų bendruomenės gyvenimą, sukurti aplinką, kurioje vaikas girdėtų ir mokytųsi rusų kalbos. Vis dėlto, atsižvelgiant į Klaipėdos miesto tautinę sudėtį, spartų rusų etninės grupės mažėjimą, emigracijos ir asimiliacijos veiksmus, galima numanyti, kad šeimos kalbų politika ateityje gali kisti. Štai keli jaunesniosios kartos rusai išreiškė abejones dėl savo etninės mažumos kalbos perdavimo:

17) *Pati kartais susimąstau, ar mokyčiau vaiką rusiškai. Ko gero, priklauso nuo situacijos, nuo daug ko. Tikiuosi, kad būsimas vaikas kalbės rusiškai, bent jau norėčiau (moteris, 25 metai, Klaipėda).*

18) *Tikrai neversiu vaiko kalbėti rusiškai, kaip man liepdavo. Ir apskritai, planuoju gyventi užsieny, tai, manau, nereikės labai ten rusų (moteris, 20 metų, Klaipėda).*

Iš šių respondentų atsakymų puikiai matyti, kad rusų jaunimas nėra toks kategoriškas savo gimtosios rusų kalbos atžvilgiu. Dauguma apklaustųjų patys aktyviai ją vartoja ir puikiai moka, bet negali užtikrintai atsakyti, ar tokias tradicijas tęs savo šeimoje.

Kaip minėta, didelė dalis Klaipėdos jaunimo bendrauja su kitais bendruomenės nariais, bent kartais dalyvauja įvairiuose kultūriniuose renginiuose, be to, net 58 proc. tvirtino reguliariai bendraujantys su giminaičiais užsienyje. Galima teigti, kad socialiniai saitai tarp Klaipėdos rusų bendruomenės narių yra gana stiprūs. Vis dėlto juntamas ir neišvengiamas jaunimo socialinių tinklų plėtimasis: daug jaunuolių sieja savo ateitį su užsieniu, turi kitų tautybių draugų, dirba tarptautinėje aplinkoje. Viena respondentė teigė:

19) *Dirbu tarptautinėje aplinkoje, todėl tenka vartoti nemažai kalbų, bendrauti su įvairiais žmonėmis. Manau, kad labai pakeičia pasaulėžiūrą tokia patirtis* (moteris, 25 metai, Klaipėda).

Tokie reiškiniai, kaip trumpalaikė ar ilgalaikė emigracija, studijos užsienyje, darbas daugiakultūroje ir daugiakalbėje aplinkoje, neabejotinai keičia jaunimo požiūrį į etniškumą, kalbines jų nuostatas ir kalbų vartojimo įpročius.

Išvados

Išanalizavus ir palyginus trijų miestų giluminių interviu ir anketų rezultatus, buvo pastebėti tam tikri Klaipėdos, Vilniaus ir Kauno rusų jaunimo skirtumai bei panašumai. Taip pat užfiksuotos tam tikros rusakalbių kalbinių nuostatų ir kalbų vartojimo tendencijos, išryškėjusios per paskutinį dešimtmetį.

Pirmoji tendencija, bendra visų miestų rusų jaunimui – anglų kalbos vartojimas ir palankus vertinimas. Beveik visi rusų jaunimo atstovai mokėjo anglų kalbą, ją vartojo ne tik darbo ar mokyklos aplinkoje, bet ir laisvalaikiu, naudodamiesi internetu, žiūrėdami televiziją, bendraudami su draugais. Įdomu, kad anglų kalba jaunimui atrodo ne tik reikalingiausia bei prestižiškiausia dėl pragmatinių priežasčių (platesnių mokslo, karjeros galimybių), bet ir gražiausia, kai kuriais atvejais – artimiausia. Visi apklaustieji pripažino jos reikalingumą. Augantis anglų kalbos vartojimas ir mokėjimas fiksuotas ir ankstesniuose jaunimo tyrimuose (Vaičekauskienė, 2006, 2010). Vis dėlto anksčiau jaunimas anglų kalbos netraktavo kaip gražiausios, nevartojo jos buityje, juo labiau nesitapatino su anglakalbiais. Galima teigti, kad anglų kalba yra jaunosios kartos *lingua franca*, pakeitusi rusų kaip dažniausią komunikacinę kalbą. Toks pokytis galėjo būti paskatintas ne tik Sovietų Sąjungos griūtis, bet ir esminio valstybės kalbų politikos pasikeitimo, globalizacijos procesų, padidėjusio judumo bei informacijos sklaidos, migracijos, interneto įtakos.

Dar vienas panašumas, jungiantis visų tirtų miestų rusų jaunimą, yra daugiakalbystė. Dauguma visų miestų jaunuolių vidutiniškai arba geriau mokėjo bent tris kalbas: mažumos – rusų, daugumos – lietuvių bei tarptautinę – anglų. Galima teigti, kad mokėti kelias kalbas – neseniai

susiformavusi, bet sparčiai plintanti tendencija. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad net mokėdami tris kalbas jaunuoliai yra linkę mokytis ir daugiau užsienio kalbų: vokiečių (19 proc.), prancūzų (8 proc.). Pastebėtas ir susidomėjimas retesnėmis kalbomis. Dalis respondentų mokėsi norvegų, italų, korėjiečių, kinų kalbų. Matyti, kad jaunimas suvokia daugiakalbystės naudą, kalbų mokėjimo privalumus siekiant karjeros, mokslo ir asmeniniame gyvenime.

Kalbų vartojimo ir kalbinių nuostatų požiūriu, iš trijų miestų ypač išsiskyrė Kaunas. Šiame monokultūriniame ir monolingvistiniame mieste rusų etninė mažuma, ypač jaunimo grupė, pasirodė esanti gana pasyvi. Tai, kad didelė dalis jaunimo pripažino dažniau vartojantys lietuvių kalbą ir besitapatinantys su dauguma (lietuviais), atskleidė ryškias asimiliacijos tendencijas. Dauguma apklaustųjų baigė lietuviškas mokyklas, darbe ir su draugais yra linkę vartoti lietuvių kalbą. Tiesa, visi apklaustieji moka rusiškai, tad negalima vienareikšmiškai teigti, kad rusų kalba Kauno mieste išnyko ir nebėra vartojama. Vis dėlto ji labiau vertinama kaip reikalinga darbui, tarptautinei komunikacijai, o ne asmeniniam bendravimui. Net šeimos rate lietuvių kalba pasirodė esanti dažnesnė komunikacijos kalba nei rusų. Toks lingvistinis elgesys ypač būdingas mišrioms lietuvių ir rusų šeimoms, kurių Kauno mieste gana daug. Taigi tyrimo metu išryškėjo ir pasitvirtino Kauno rusų asimiliacijos tendencijos, fiksuotos jau daugiau nei prieš dešimtmetį (Garuckaitė & Dabašinskienė, 2010).

Kiek kitokios tendencijos užfiksuotos Vilniuje ir Klaipėdoje. Šių miestų rusų bendruomenės didesnės ir, galima pagrįstai teigti, stipresnės. Visų pirma, pastebėta, kad Vilniaus ir Klaipėdos jaunimas kaip savo gimtąją dažniau deklaravo rusų nei lietuvių kalbą. Be to, abiejų miestų jaunuoliai rusiškai kalba geriau nei lietuviškai. Tai gali būti tiesiogiai sietina su tuo, kad Klaipėdos ir Vilniaus rusai vis dar dažniau renkasi ugdymo įstaigas rusų kalba nei lietuvių mokyklas. Tai, kad dauguma šių dviejų miestų jaunimo apibūdino rusų kaip artimiausią kalbą, taip pat sietina su tuo, jog Vilniuje 62 proc., o Klaipėdoje 61 proc. apklaustųjų šeimose bendrauja tik rusiškai. Akivaizdu, kad jaunimo ryšiai su etnine grupe šiuose miestuose dar vis pakankamai stiprūs: daugiau nei trečdalis apklaustųjų dalyvauja rusų bendruomenės renginiuose, lanko ar lankė rusų kultūros būrelius, palaiko ryšius su užsienyje gyvenančiais giminaičiais. Panašios tendencijos šiuose didmiesčiuose fiksuotos ir prieš

dešimtmetį (Brazauskienė, 2013).

Šeimos kalbų politika, arba tai, kokia kalba ar kalbos vartojamos šeimos rate, kokia kalba parenkama kaip gimtoji, kokios kalbos vartojimas yra skatinamas, į kokią mokyklą leidžiama, stipriai veikia šeimoje augančio individo kalbines nuostatas bei siejimą save su tam tikra etnine grupe ateityje. Didžiąsai daliai apklaustųjų pagrindinė šeimoje vartojama kalba, kuri dažniausiai – ir jų gimtoji kalba, buvo artimiausia. Vilniaus ir Klaipėdos rusų atveju dažniausia šeimų bendravimo kalba yra rusų, Kaune – lietuvių. Mokykla, kaip teigė ne vienas apklaustųjų, – vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių, kokią kalbą geriausiai išmoks jaunuolis, koks socialinis ratas susiformuos. Mokymo įstaigoje sukurtas socialinis ratas gali daryti netgi didesnę įtaką jauno žmogaus kalbinėms nuostatoms nei tėvai ir šeima. Ne vienas tyrimas įrodė, jog individas nori pritaipyti prie bendraamžių, tad renkasi jų vartojamą kalbą. Lietuvos etninių mažumų kalbiniai tyrimai (Vilkienė, 2011; Geben, 2013) įrodė: kuo lietuviškesnėje aplinkoje gyvena individas, tuo palankiau jis vertina lietuvių kalbą, yra labiau linkęs ją vartoti ir su ja tapatintis. Šis tyrimas taip pat patvirtino mokyklos įtaką jaunimo tapatybei: tiek kiekybiniai, tiek kokybiniai interviu atskleidė, kad, pavyzdžiui, baigusieji lietuvių mokyklą rusai beveik visuomet save identifikuoja kaip *rusus-lietuvius*, *lietuvius* arba nepriskiria savęs jokiai etninei grupei.

Tyrimas atskleidė įdomių, naujų tendencijų, bet neanalizavo lyčių skirtumų, respondentų socialinio-ekonominio statuso, išsilavinimo, kurie taip pat yra svarbūs veiksniai kalbų vartojimo įpročiams. Dėl laiko ir darbo apimtys ribojimų apklausos anketa nebuvo pakankamai išsami ir detali. Taigi tolesni sociolingvistiniai tyrimai galėtų plačiau ir įvairesniais aspektais bei apimtimis tirti rusų etninę grupę arba kitas Lietuvos etnines grupes. Tyrimams galėtų būti sudaromos išsamios anketinės apklausos, inicijuojami ilgi, informatyvūs giluminiai interviu. Taip pat būtų įdomu įtraukti daugiau vietovių, skirtingo socialinio-ekonominio statuso respondentų, palyginti lytis ir nustatyti jų skirtumus.

Šaltinių sąrašas

2001 m. Lietuvos Respublikos metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo

rezultatai. Lietuvos statistikos departamentas.

<https://osp.stat.gov.lt/services-portlet/pub-edition-file?id=3037>

2011 m. Lietuvos Respublikos metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo rezultatai. Lietuvos statistikos departamentas. www.osp.stat.gov.lt

Literatūros sąrašas

- Ančlauskaitė, J. (2019). Sėkmingos šeimos kalbos politikos strategijų apžvalga. *Darnioji daugiakalbystė / Sustainable Multilingualism*, 17/2020.
- Arbušauskaitė, A. L. (2011). Tapatumo sąpuoklėse tarp pilietybės ir tautybės: Klaipėdos krašto gyventojai XX a. *Acta Historica Universitatis Klaipedensis*, 158–178.
- Byers-Heinlein, K., & Lew-Williams, C. (2013). Bilingualism in the Early Years: What the Science Says. *Early Childhood Education: Successes and Challenges*, 7, 1.
- Brazauskienė, J. (2013). Lietuvos rusų kalbinės nuostatos. In M. Ramonienė (red.), *Miestai ir kalbos II. Sociolingvistinis Lietuvos žemėlapis* (pp. 175–184). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Čubajevaitė, L. (2013). *Sociolingvistinis Kauno moksleivių paveikslas* [Daktaro disertacija, Vytauto Didžiojo universitetas].
- Dabašinskienė, I., & Garuckaitė, R. (2010). Kalbinis Kauno praeities ir dabarties savitumas. In M. Ramonienė (red.), *Miestai ir kalbos* (pp. 231–249). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Epstein, G. S., & Heizler-Cohen, O. (2015). Ethnic identity: a theoretical framework. *IZA Journal of Migration* 4(9), 2–11.
- Farrugia, M., & Quigly, A. (2010). Actor Identification in Implicit Relational Data Sources. In I. Ting, H. Wu, T. Ho (eds.), *Mining and Analyzing Social Networks* (pp. 67–91). Springer.
- Fishman, J. A., & Garcia, O. (2010). *Handbook of Language and Ethnic Identity*. Oxford University Press.
- Geben K. (2010). Vilniaus lenkų kalbinė savimonė, daugiakalbystė ir tapatybė. In M. Ramonienė (red.), *Miestai ir kalbos* (pp. 153–173). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Geben K. (2013). Lietuvos lenkai ir lenkų kalba Lietuvoje. In M. Ramonienė

- (red.), *Miestai ir kalbos II. Sociolingvistinis Lietuvos žemėlapis* (pp. 217–234). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Jakaitė-Bulbukienė, K. (2014). Lietuvių kalbos išsaugojimas emigrantų šeimoje: JAV atvejis. *Taikomoji kalbotyra, 2014*, 5.
- Lichačiova, A., & Markova, S. (2014). Dovanota vertybė ar įsiūlytas paveldas? Lietuvos rusakalbių nuostatos gimtosios kalbos atžvilgiu. *Taikomoji kalbotyra, 2014*, 4.
- Kayam, O., Hirsch, T. (2012). Family Language Policy of the English Speaking Immigrant Community in Israel. *International Journal of Linguistics, 4*, 4.
- Kasatkina, N. (2002). Lietuvos etninių grupių adaptacijos ypatumai. *Filosofija. Sociologija, 4*, 15–22.
- King, K. A., Fogle, L., Logan-Terry, A. (2008). Family Language Policy. *Language and Linguistics Compass, 2*(5), 907–922.
- Kornienko, O., Updegraff, K., Santos, C. (2015). Friendship networks and ethnic identity development: Contributions from social network analysis. In C. E. Santos, & A. Umana-Taylor (eds.), *Studying ethnic identity: Methodological advances and considerations for future research* (pp. 177–202). American Psychological Association.
- Milroy, L. (1987). *Language and Social Networks*. Oxford, Blackwell.
- Milroy J., & Milroy L. (1997). Network Structure and Linguistic Change. In N. Coupland & A. Jaworski (eds.), *Sociolinguistics. Modern Linguistics Series*. Palgrave. https://doi.org/10.1007/978-1-349-25582-5_17
- Moskal, M. (2003). Policy on Minority and Regional Languages in Poland. Conference: Mercator Media Conference, Aberystwyth University.
- Obiols, S. (2002). The Matched Guise Technique: a Critical Approximation to a Classic Test for Formal Measurement of Language Attitudes. *Noves SL. Revista de Sociolingüística. Teoria i metodologia Estiu*, 1–6.
- Ramonienė, M. (red.), (2013). *Miestai ir kalbos II*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Schiffman, H. (1996). *Linguistic Culture and Language Policy*. Routledge.
- Schwartz, M., & Verschik, A. (2013). Achieving Success in Family Language Policy. In M. Schwartz & A. Verschik (eds.), *Successful Family Language Policy* (pp.1–23). Springer.

- Spolsky, B. (2004). *Language policy*. CUP.
- Šliavaitė, K. (2012). Etninės mažumos darbo rinkoje: kalbos, pilietybės ir socialinių tinklų reikšmė (Visagino atvejis). *Etniškumo studijos / Ethnicity studies, 2012(1-2)*, 103–125.
- Unsworth, S. (2013). Assessing the role of current and cumulative exposure in simultaneous bilingual acquisition: The case of Dutch gender. *Bilingualism: Language and Cognition, 86–110*.
- Vaicekauskienė, L. (2010). Globalioji daugiakalbystės perspektyva: anglų kalbos vieta ir vaidmuo Lietuvos miestų erdvėje. In M. Ramonienė (red.), *Miestai ir kalbos* (pp. 175–203). Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Vaicekauskienė, L. (2006). Anglų kalbos svetimžodžiai ir socialinis identitetas Lietuvoje. *Darbai ir dienos, 46*, 65–78.
- Vilkienė, L. (2011). Ar dvikalbystė – dvikultūres tapatybės laidas? *Kalbotyra, 63(3)*, 115–129.

1 priedas

2019 metų klausimynas

Apklausa: Lietuvos rusų jaunimo etninė tapatybė ir kalbinės nuostatos

Šis tyrimas siekia išsiaiškinti, kaip šeimoje taikyta kalbų politika ir socialiniai tinklai veikia jauno individo tapatybę (kalbinę, etninę) bei kas daro didžiausią įtaką priskiriant save vienai ar kitai etninei grupei. Iš gautų atsakymų tikimasi rasti tam tikrų panašumų ir skirtumų tarp didžiųjų Lietuvos miestų (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos) jaunimo.

Jūsų atsakymai yra anoniminiai, jokia informacija apie jus nebus kaupiama. Pradėdama(s) testą patvirtinate, kad sutinkate, jog jūsų atsakymai būtų naudojami kiekybinei analizei. Testą atliksite maždaug per 10 min. Ačiū už dalyvavimą!

Klausimai

1. Kokia jūsų lytis? (vyr. / mot.)
2. Koks jūsų amžius?
3. Kokiam mieste gyvenate?
4. Kokia jūsų tautybė? (pagal tėvus)
5. Kokiomis kalbomis kalbate? Įvertinkite savo gebėjimus (puikiai, labai gerai, gerai, vidutiniškai, pagrindai).
6. Kokia jūsų gimtoji kalba? Kelios?
7. Kokia kalba dažniausiai bendraujate su šeimos nariais?
8. Ar tėvai / seneliai jus skatino(-a) bendrauti gimtąja kalba?
9. Ar palaikote ryšį (be artimųjų ir draugų) su kitais savo tautinės bendruomenės atstovais, dalyvaujate bendruomenės gyvenime, renginiuose?
10. Ar turite giminaičių ne Lietuvoje (pvz., Rusijoje), su kuriais bendraujate rusiškai?
11. Kokia kalba / kalbomis mokotės mokykloje?
12. Ar siejate savo ateitį su Lietuva, gimtuoju miestu ar užsieniu, Europa, kitomis šalimis?
13. Kokią kalbą ar kalbas vartojate darbo aplinkoje? (jei nedirbate – neatsakykite)
14. Kokia kalba / kalbomis dažniausiai bendraujate su draugais?
15. Kokia kalba / kalbomis dažniausiai bendraujate viešose vietose?
16. Kokia kalba / kalbomis žiūrite televiziją, skaitote, naršote internete?
17. Kokia kalba jums artimiausia?
18. Kokia kalba jums gražiausia?
19. Kokia kalba jums atrodo reikalingiausia?
20. Kokia kalba jums atrodo prestižiškiausia?
21. Kokią kalbą kasdieniniame gyvenime vartojate dažniausiai?
22. Kuo labiausiai jaučiatės:
 - a) Lietuviu
 - b) Rusu
 - c) Lietuviu-rusu
 - d) Lietuvos rusu
 - e) Kauno / Vilniaus / Klaipėdos rusu
 - f) Europiečiu
 - g) Pasaulio piliečiu
 - h) Priklauso nuo situacijos
 - i) Nežinau
 - j) Kita.....(Irašykite)
23. Ar dvejodate, kokiai etninei grupei save priskirti?

Skirmantė Kubiliūtė

Vytautas Magnus University, Lithuania
skirmante.kubiliute@inbox.lt

THE INFLUENCE OF FAMILY LANGUAGE POLICY AND SOCIAL NETWORKS ON LANGUAGE ATTITUDES AND LANGUAGE USE OF RUSSIAN-LANGUAGE YOUTH

Summary. An individual's linguistic attitudes and language repertoire are influenced by a variety of environmental factors. Linguistic research has shown that language use is highly influenced by language policies and social networks. This article seeks to analyze how certain language policies and social relationships affect one's linguistic behavior. The aim of this study is to investigate the linguistic attitudes and language-use tendencies of Russian youth in Lithuanian cities. The participants of this study were Russians and Russian-speakers based in the three largest cities of Lithuania. Their ages ranged from 15 to 29 y.o. A total of 128 respondents participated in the survey. Qualitative and quantitative methods were used to obtain the necessary data. The study revealed the main tendencies of language use of Russian youth, as well as the most distinct language attitudes in different cities. The results showed that the Russian community in Vilnius and Klaipėda is quite strong. The young generation tend to have stronger ties with other members of the group comparing to the Russian community in Kaunas. Russian remains the main language of communication in Russian families in Klaipėda and Vilnius. Meanwhile, in Kaunas, the Lithuanian language became the main language in both the public and private sectors. According to the collected data, school is one of the biggest influences in the formation of linguistic repertoire. A social network created in an educational institution might have even greater impact on a young person's linguistic attitudes than family and its language policies. Other studies also showed that young individuals want to fit in, so they usually choose the language their peers use (Vilkienė, 2011; Geben, 2013 and others). Further linguistic research could examine larger groups, different ethnic minorities, observe the development of language use tendencies. Also, the information has to be updated periodically.

Keywords: ethnic minority; language attitudes; language use; social network.